

A vízgazdálkodás XXI. századi stratégiája

Pár héttel ezelőtt Reich Gyula főszerkesztő felhívása alapján Dr. Kozák Péter ATI-VIZIG igazgatótól megkaptam a Kvassay Jenő terv vitaanyagát, melyet a kormány még nem tárgyal, ezért az időbeni ütemezése, s a pénzügyi fedezet biztosítása még nem ismert. A Kvassay Jenő terv óriási jelentősége, hogy ha a kormány megtárgyalja és elfogadja, ha a Vízügyi szakemberek megismerik, és a társadalmi elfogadottsága és támogatása megszületik, több évtizedre meghatározza a vízügy feladatát, lehetőségeit, és gazdasági beállítottságát. E hozzászólás kapcsán három kiemelt témát szeretnék röviden elemezni, miután az egész anyag olyan nagy, hogy azt egy Mérnök Újság belső cikkben véleményezni lehetetlen.

A három téma a következő:

- a kutatás-fejlesztés kérdése
- az oktatás fejlesztése
- a nem állami feladatot képező társulati és önkormányzati vízgazdálkodás feladatai.

E sorok szerzője a 90-es évek közepén a VITUKI RT. igazgatósági elnökeként belevetett az akkori Vízügy tudományos helyzetébe, az átalakítás szükségességébe, aminek azonban a végeredménye nem a szükséges korszerűsítés, hanem a vízügyi tudományos kutatás intézményesített rendszerének felszámolása lett.

Szögezzük le, hogy a kutatásra szükség van, eredményes és világszínvonalú alapkutatás nélkül az alkalmazott kutatás megalapozatlanná válik, tehát a VITUKI-t nem megszüntetni kellett volna, hanem korszerűsíteni, amire a kiváló magyar vízügyi kutató gárda akkor még rendelkezésre állt. Azonban az érdekeltségi rendszer, valamint a kutatók egy részének évtizedes beidegződése nem volt megfelelő. Az alapkutatás mindenkor állami feladat kell, hogy legyen és erre alapozva lehet azt az alkalmazott kutatást menedzselni, mely már közvetlen gazdasági hasznot is hozhat. Csendben jegyzem meg, hogy a szocialista gazdaság idején olyan tudósok működtek a vízgazdálkodásban, akik valamennyi világszervezetben tekintélyes vezető szerepet játszottak. Ha tehát a jövőben a magyar vízgazdálkodást újra a világ élvonalában akarjuk látni, márpedig a növekvő népesség vízigénye, a klímaváltozás vízügyi következményei, és általában a mai Magyarország vízgazdálkodási feladatai ezt megkövetelik, akkor újra meg kell teremteni a vízügyi alapkutatás szervezeti és személyi feltételeit. Ehhez azonban idő kell, elhatározás, és pénz.

A kutatás-fejlesztése fejlesztése nem szakítható el a vízügyi oktatástól, a műszaki egyetemektől. Sokat hallani mostanában arról, hogy Magyarországon mérnökhány van, legutóbb épp a gépészeket és vegyészeket emlegették, de ugyanez elmondható a legrégebbi magyar mérnöki szakról, a vízépítő-vízgazdálkodó mérnökről is. Az egyetem egyrészt a kutatás-fejlesztés egyik fő bázisa kell, hogy legyen, másrészt a létszámot is növelni kell, hiszen pont az elmúlt évtizedekben volt olyan évfolyam, amelyről összesen egy-két vízépítő mérnök került ki. A mérnök képzés mellett azonban a középfokú szakemberek képzése is

fontos, mert nélkülük a mérnök vagy eredménytelenül működik, vagy felkészültségének nem megfelelő, szakmailag alacsony színvonalú feladatokat kell, hogy végezzen. Tehát összefoglalóan a középiskolák magas szintű fizika és matematika oktatása mellett, középfokú vízügyi szakembereket is kell nagyszámban képezni, az egyetemen növelni kell a vízzel foglalkozók létszámát és a képzés színvonalát, és a képzésnek szorosan együtt kell működnie a tudományos kutatással, valamint a gyakorlattal is.

Harmadik téma a korábban társulati formában megvalósuló valamint az önkormányzatok által végrehajtandó feladatok szervezeti és finanszírozási módjának meghatározása, és az állami vízügyi feladatokkal való összhang megteremtése. A Társulati, tehát érdekeltségi alapon működő vízgazdálkodásnak Magyarországon nagy hagyomány van, azonban ezt is korszerűsíteni kell. Mind Széchenyi korában, mind később, sőt a szocialista gazdaság körülményei között is a társulati vízgazdálkodás a nagyüzemen alapult. A több ezer pár hektár tulajdonnal bíró érdekelt nem alkalmas társulat működtetésére, sok esetben az érdekeltségi hozzájárulás beszedésére felszólító levél, illetve annak nyilvántartása többre került, mint maga a befizetés, amely ma eltörlésre is került. Az egyik lehetséges mód, hogy a társulatokat az önkormányzatok hozzák létre, míg a földtulajdonosi hozzájárulást az önkormányzat adó módra hajtsa be. Ez a megoldás nem zárja ki a hozzájárulás mértéknek demokratikus alapon történő megszavazását. Amennyiben a társulat az önkormányzatok akaratából jön létre, akkor nem csak a közvetlen vízgazdálkodási, hanem egyéb önkormányzati feladatokat is végre tud hajtani. Vagyis a közvetlenül vízgazdálkodási, tehát vízrendezési, vízhasznosítási feladatokon túl mezőgazdasági úthálózat karbantartása, a belterületi csapadékvíz-elvezetés, vagy éppen a hulladék kezelés is lehet egy új típusú társulat feladata. Természetesen ennek törvényi feltételei vannak, alapvetően az önkormányzati törvény és a vízgazdálkodási törvény megfelelő módosítása kiegészítése szükséges, amire most azáltal, hogy a vízügy és az önkormányzatok egyaránt a Belügy Minisztériumhoz tartoznak, igen jó lehetőség adódott.

A Kvassay Jenő tervben természetesen számtalan fontos és jó javaslat szerepel még, például megfogalmazásra került, hogy a vízkárelhárítási-védekezés nem katasztrófavédelem, hanem üzemi állapot, a célja épp a katasztrófák elhárítása. Ugyanilyen fontos megállapítás, hogy olcsóbb dolog évről évre a művek fejlesztése és karbantartása, mint az esetlegesen katasztrófával fenyegető időszakban sok pénzért kerül amibe kerül alapon történő védekezés végrehajtása, bár ez még mindig olcsóbb, mint egy nagy térséget érintő árvízi katasztrófa bekövetkezése.

Köszönöm a Kvassay Jenő terv elkészítőinek az óriási munkát, melyet elvégeztek, és mellyel hosszú távon irányt szabtak annak a hatalmas munkának, mely a török idők utáni tönkrement országból új működő képes korszerű országot teremtett, s melynek feladatai mint, ahogy a bevezetőben utaltam, a jövőben is a Kárpát-medencében lévő nemzetek élet lehetőségeinek alapfeltételeit képezik.